

Tekijänoikeudet ja Creative Commons -lisenssien käyttö Kansalaisfoorumissa

Tätä ohjetta on päivitetty 16.12.2020.

Sisällysluettelo

Kouluttajien ja henkilökunnan oikeudet muiden teoksiin	2
Kaikilla olevat oikeudet	2
Opetustilaisuuksien yksityisyyden määritelmä	3
Verkkovideoiden esittäminen Kansalaisfoorumin tilaisuuksissa	3
Kansalaisfoorumin oikeudet toiminnassa syntyviin teoksiin	4
Henkilökunnan työsuhteessa tuottamat teokset	4
Kun teos tai materiaali tehdään osana normaaleja työtehtäviä	4
Kun teos tai materiaali tehdään osana hanketta	4
Kansalaisfoorumin oikeudet tuntiopettajien teoksiin ja materiaaleihin	5
Kansalaisfoorumin oikeudet oppilaiden tuotoksiin	5
Creative Commons -lisenssit	6
Creative Commons -lisenssit Kansalaisfoorumissa eri tilanteissa	9
ESR-hankkeiden tuotokset	9
Erasmus+ -hankkeet	9
Kansalaisfoorumin omat verkkomateriaalit	10
Kansalaisfoorumin omat verkkomateriaalit voi lisensoida haluamallaan tavalla.	10

Kouluttajien ja henkilökunnan oikeudet muiden teoksiin

Kaikilla olevat oikeudet

- Oikeus ottaa **tarvittavan mittaisia sitaatteja** oman esityksen havainnollistamiseen. Oikeus koskee tekstin lisäksi myös musiikkia, äänitallenteita, tv-ohjelmia, radio-ohjelmia yms. Kuvien ja veistosten siteeraus on käytännössä hankalaa, sillä sitaatin tulisi olla vain pieni osa kokonaisteosta. (22§)
- Ottaa kokonaisia kuvia ja valokuvia tieteelliseen esitykseen (opinnäytetyö, akateeminen tutkimus) kuvasitaatteina. (25§)
- Ottaa teosten kuvia arvosteluihin (25§)
- Kuvata rakennuksia sekä pysyvästi julkisessa tilassa olevia teoksia (25a§)
- Tehdä kopioita omaan yksityiskäyttöön, myös muunneltuja kopioita eli johdannaisteoksia. (12§) kts. yksityisyyden määritelmä
- Näyttää teoskappaleen julkisessa tilaisuudessa (ei elokuvateoksia) (20§)
- Käyttää teoksia parodiassa ja satiirissa
- Kopioida selittäviä piirustuksia (esim. kaavioita) ja levittää niitä haluamallaan tavalla
- Oikeus kopioida, levittää, esittää, välittää ja usein myös muokata julkaisijan vapaaksi ilmoittamaa sisältöä (esim. kuvapalvelu Unsplash) tai Creative Commons -lisensoitua sisältöä lisenssissä annettujen ohjeiden mukaan.
- Mikäli materiaalin yhteydessä ei ole mitään mainintaa käyttöohjeista (vapaata tai CC-lisenssiä), sitä **EI SAA** käyttää uudelleen julkiseen levitykseen tarkoitetussa materiaalissa
- Kaikessa **maksuttomassa** opetuksessa on oikeus esittää julkaistuja teoksia, paitsi ei elokuvateoksia. Esittämistä on esim. kirjan ääneen lukeminen, musiikin soittaminen instrumenteilla tai tietokoneella, videotykin käyttäminen

jne. Esitysoikeus ei koske etäosallistujille esittämistä eikä salli esitysten tallentamista. Esitettäviä teoksia ei saa myöskään kopioida esittämistä varten ilman eri lupaa.

- Opettaja voi laatia painettuja lukemistoja vähintään 5 vuotta vanhoista julkaisuista. (18§)
- organisoidussa, suunnitelmallisessa ja jatkuvassa opetustoiminnassa, jota ei järjestetä ansiotarkoituksessa, on oikeus tallentaa opettajan tai oppilaan esitys väliaikaisesti reflektointia varten. Tallenne on tämän jälkeen tuhottava. (14§ 2.mom)
- Spotifysta saa soittaa musiikkia opetustilaisuudessa
- Kansalaisfoorumin Tikkurilan toimipisteen tulostimessa / skannerissa on valokopiointilupa

Opetustilaisuuksien yksityisyyden määritelmä

Jos tilaisuuteen pääsevät vain etukäteen nimellä tunnistetut henkilöt, ei-ansiotarkoituksessa järjestetyt tilaisuudet ovat luonteeltaan yksityisiä. Myös alle 20 nimetyn henkilön ansioon tähtäävät tilaisuudet ovat luonteeltaan yksityisiä.

→ Kansalaisfoorumin tilaisuudet ovat siis tekijänoikeudellisesta näkökulmasta yksityisiä, mikäli niissä on alle 20 nimellään ilmoittautunutta henkilöä läsnä.

Verkkovideoiden esittäminen Kansalaisfoorumin tilaisuuksissa

Verkkovideoita saa esittää, mikäli

- tilaisuudessa on paikalla korkeintaan 20 henkilöä
- jotka ovat ilmoittautuneet tilaisuuteen nimellään etukäteen

Mikäli osallistujia on yli 20, tai he eivät ole ilmoittautuneet nimellään etukäteen, tilaisuus on julkinen eikä verkkovideoita saa näyttää.

Kansalaisfoorumin oikeudet toiminnassa syntyviin teoksiin

Henkilökunnan työsuhteessa tuottamat teokset

Kun teos tai materiaali tehdään osana normaaleja työtehtäviä

Henkilökunnan työsuhteessa tekemien tuotosten ja opetusmateriaalien tekijänoikeus on lain mukaan tekijällä. Vakituksessa tai määräaikaisessa työsuhteessa oleva henkilökunta kuitenkin luovuttaa osana työtehtäviään tekemien materiaalien ja tuotosten käyttöoikeuden ja rajoitetun ei-yksinomaisen tekijänoikeuden Kansalaisfoorumille työsuhteen myötä. Työnantajalle työ- tai virkasuhteessa siirtyvä oikeus materiaaleihin katsotaan olevan osa työntekijän vastasuoritusta työsopimussuhteessa.

Rajoitetulla tekijänoikeudella tarkoitetaan, että Kansalaisfoorumi saa käyttää teosta oman toimintansa puitteissa. Kansalaisfoorumilla on myös oikeus muuttaa teosta. Jos Kansalaisfoorumi käyttää työntekijän teosta laajemmin kuin työsuhteessa on sovittu tai voidaan näyttää osapuolten kesken tarkoitetun, kysymyksessä on teoksen käyttö, johon tarvitaan tekijän suostumus.

Työsuhteen päättymisen jälkeen Kansalaisfoorumilla säilyy käyttöoikeus työntekijän virkasuhteessa tekemään materiaaliin. Työntekijällä säilyvät isyys- ja respektioikeus, eli tekijän nimi tulee mainita työntekijän niin toivoessa, eikä teosta saa esittää tekijälle epäsuotuisassa asiayhteydessä.

Kun teos tai materiaali tehdään osana hanketta

Jos teos tai materiaali on tuotettu jonkun hankkeen tai projektin tuotantona, esim. ESR-hankkeessa, toimitaan tekijänoikeuksien suhteen **rahoittajan ohjeiden mukaan**. Materiaalit lisensoidaan Creative Commons -lisenssillä alla olevien ohjeiden mukaan. Kts. kohta Creative Commons -lisenssit Kansalaisfoorumissa eri tilanteissa.

Kansalaisfoorumin oikeudet tuntiopettajien teoksiin ja materiaaleihin

Kurssikohtaisten tuntiopettajien työsuoritus on heidän opetuksensa, ei opetusmateriaalinsa, jolloin kaikki oikeudet koulutuskonseptiin, opetusmateriaaleihin ja tuotoksiin säilyvät tekijällä. Kansalaisfoorumi saa tekijänoikeuden opetusmateriaaleihin vain siinä tapauksessa, että tuntiopettaja tuottaa Kansalaisfoorumin tilauksesta, työsopimuksen yhteydessä sovitusti ja erillistä korvausta vastaan opetusmateriaalia Kansalaisfoorumin käyttöön. Tällöin Kansalaisfoorumilla on samat oikeudet materiaaliin kuin muiden työsuhteiden kohdalla on esitetty.

Kansalaisfoorumin oikeudet oppilaiden tuotoksiin

Oppilaiden Kansalaisfoorumin kursseilla tekemien teosten tekijänoikeus on kokonaisuudessaan tekijöillä. Teosten käytöstä esimerkiksi Kansalaisfoorumin viestinnässä ja markkinoinnissa sovitaan aina tekijän kanssa tapauskohtaisesti.

Creative Commons -lisenssit

Creative Commons on yleisesti käytössä oleva, tunnettu ja kansainvälinen tapa ilmaista erilaisten teosten ja tuotosten käyttöoikeuksia. **Lisensioimalla tekijä ei luovuta pois tekijänoikeuksiaan, mutta antaa ymmärtää selkeästi, miten ja millä tavalla muut saavat käyttää teosta.** Ilman mitään lisenssiä olevaa, verkosta poimittua materiaalia ei saa julkisesti käyttää.

Creative Commons -lisenssin käyttäminen edustaa hyvää tapaa, avointa verkkokulttuuria ja useimmissa julkisissa yhteyksissä, kuten hanketoiminnassa, lisensiointi on pakollista hankkeen tuotoksille, koska muuten niitä ei saisi tekijänoikeuslain mukaan kukaan muu hyödyntää.

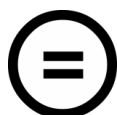
CC-lisenssit koostuvat seuraavista elementeistä. Yhdessä lisenssissä voi olla 1-3 kohtaa.

BY, ByAttribution = Annat muiden kopioida, välittää, levittää ja esittää sinun tekijänoikeuksiisi kuuluvaa teosta sekä sen pohjalta tehtyjä muokattuja versioita teoksestasi **vain, jos he mainitsevat nimesi alkuperäisenä tekijänä.** Lisäksi on mainittava lisenssi sekä alkuperäinen julkaisupaikka.

NC, NonCommercial = Annat muiden kopioida, välittää, levittää ja esittää sinun tekijänoikeuksiisi kuuluvaa teosta sekä sen pohjalta tehtyjä muokattuja versioita teoksestasi **vain epäkaupallisessa käytössä.**

ND, NoDerivatives = Annat muiden kopioida, välittää, levittää ja esittää sinun tekijänoikeuksiisi kuuluvaa alkuperäistä teosta, mutta **et salli muokattujen versioiden tekemistä teoksesta.**

SA, ShareAlike = Annat muiden julkistaa omasta teoksestasi muokattuja teoksia **vain tismalleen samalla lisenssillä, jolla oma teoksesi on julkaistu.**

Toimi näin:

1. Selvitä tarvitseeko sinun noudattaa jotain tiettyä lisensointitapaa materiaalissasi (esim. hanketoiminta) vai saatko päättää sen itse
2. Mene osoitteeseen <https://creativecommons.org/choose/?lang=fi>
3. Klikkaa Lisenssin ominaisuudet -kohdasta Kyllä/Ei vaihtoehdot tilanteesi mukaan
4. Kirjalliseen materiaalin voit kopioida saamasi tekstin ja kuvakkeen erikseen, tai verkkosivuille lisätä valmiin koodin

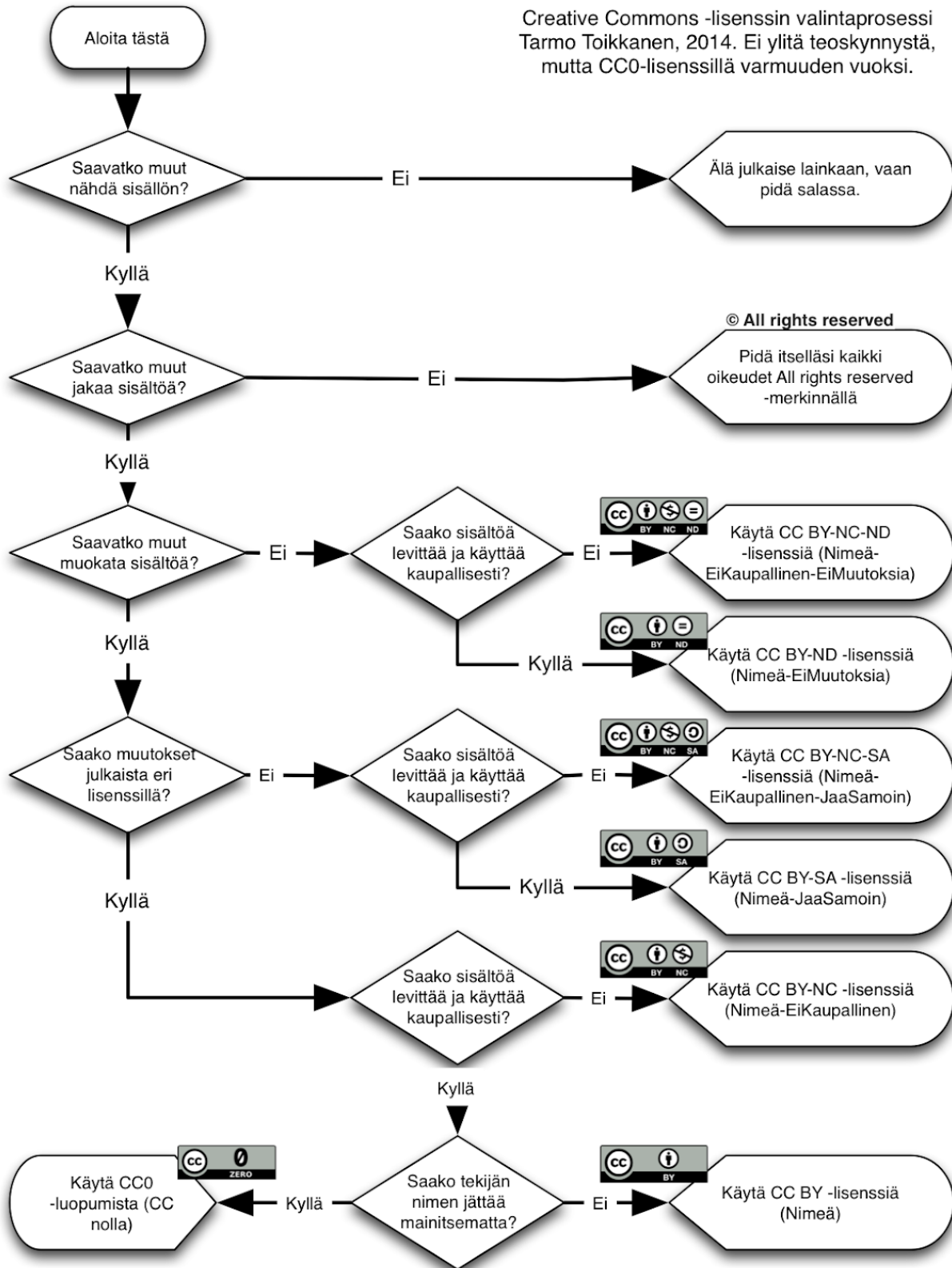
Lisenssi on voimassa, kun se lukee teoksen yhteydessä tekstimuodossa. Pelkkä kuvake ei riitä. Tekstissä tulee olla linkki lisenssiin (tulee automaattisesti valitsimesta).

Eli näin:

Tämä teos on lisensoitu

Creative Commons Nimeä-EiKaupallinen-EiMuutoksia 4.0 Kansainvälinen -lisenssillä.

Creative Commons -lisenssin valintaprosessi
Tarmo Toikkanen, 2014. Ei ylitä teoskynnystä,
mutta CC0-lisenssillä varmuuden vuoksi.

Creative Commons -lisenssit

Kansalaisfoorumissa eri tilanteissa

ESR-hankkeiden tuotokset

Euroopan sosiaalirahaston rahoittamissa hankkeissa tehdyt tuotokset jaetaan jollain seuraavista kolmesta lisenssistä:

CC0 = saa käyttää ilman mitään rajoituksia

CC BY = saa käyttää ja muokata, tekijä mainittava

CC BY-SA = saa käyttää ja muokata, tekijä mainittava ja jaettava edelleen samalla lisenssillä

Erasmus+ -hankkeet

Hankkeessa tuotetut opetusmateriaalit

“Erasmus+ -edunsaajat sitoutuvat erityisesti siihen, että kaikki ohjelmasta rahoitetuissa hankkeissa tuotetut oppimisresurssit ja välineet – asiakirjat, tietovälineet, ohjelmistot tai muut materiaalit – asetetaan vapaasti yleisön saataville avoimella lisenssillä. Aineistojen on oltava helposti saatavilla ja ladattavissa maksutta ja rajoituksetta, ja avoimilla lisensseillä on myönnettävä yleisölle oikeus käyttää, uudelleenkäyttää, muokata ja jakaa resursseja. Tällaisia aineistoja kutsutaan avoimiksi oppimisresursseiksi. Tätä tarkoitusta varten resurssit on ladattava sopivalle vapaasti käytettävissä olevalle alustalle digitaalisessa muodossa, joka on muokattavissa.”

CC0 = saa käyttää ilman mitään rajoituksia - avoimet oppimisresurssit

Tai tarpeen mukaan:

CC BY = saa käyttää ja muokata, tekijä mainittava

CC BY-SA = saa käyttää ja muokata, tekijä mainittava ja jaettava edelleen samalla lisenssillä

CC BY-NC-SA = saa käyttää ja muokata, mutta ei kaupallisesti, tekijä mainittava ja jaettava edelleen samalla lisenssillä

CC BY-NC = saa käyttää ja muokata, mutta ei kaupallisesti, tekijä mainittava

<https://www.oercommons.org>

Hankkeen tutkimustuotokset

CC0 = saa käyttää ilman mitään rajoituksia

Erasmus+ -edunsaajia kehoitetaan julkaisemaan tutkimustuotoksensa avoimesti: maksutta ja ilman muita saatavuusrajoituksia. Tutkimustuotosten julkaisemisessa kehoitetaan myös käyttämään avoimia lisenssejä. Hankkeissa kerätty tieto olisi mahdollisuuksien mukaan julkaistava avoimena datana – eli avoimella lisenssillä – sopivassa muodossa ja sopivalla avoimella tietopalustalla.

Kansalaisfoorumien omat verkkomateriaalit

Kansalaisfoorumien omat verkkomateriaalit voi lisensoida haluamallaan tavalla.

Esimerkiksi CC BY-NC-ND, jolloin teosta saa jakaa ja käyttää vapaasti, mutta ei muokata ja hyödyntää kaupallisesti.

Tässä ovat kaikki CC-lisenssvaihtoehdot:

